

NOTĂ INFORMATIVĂ
la proiectul de Lege cu privire la energia electrică

1. Denumirea autorului și, după caz, a participanților la elaborarea proiectului
Proiectul de lege cu privire la energia electrică a fost elaborat de către Ministerul Energiei.
2. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului de act normativ și finalitățile urmărite
Prin Legea nr.107/2016 cu privire la energia electrică și cadrul normativ subsidiar a fost asigurată transpunerea în legislația națională a Pachetului Energetic III, care a determinat o nouă direcție de reformare a sectorului electroenergetic, cu un accent sporit pe separarea activităților ce țin de infrastructura de transport și de distribuție de activitatea de furnizare și stabilirea unor reguli detaliate în ceea ce privește comportamentul și activitatea entităților responsabile de gestionarea infrastructurii respective, cu scopul de a stimula dezvoltarea concurenței pe piețele de energie în condiții transparente și nediscriminatorii. Odată cu crearea premiselor pentru dezvoltarea piețelor concurențiale de energie, este necesară avansarea reformelor în sector, orientate către consolidarea cadrului de reglementare ce determină organizarea și funcționarea piețelor concurențiale de energie, precum și armonizarea la nivel regional a regulilor respective, în scopul integrării într-o piață unică regională de energie. În prezent, odată cu dezvoltarea piețelor regionale de energie și a integrării tot mai avansate a piețelor naționale, consumatorii finali trebuie să aibă posibilitatea de a participa activ pe piață, în mod egal cu alți participanți la piață, și trebuie să fie abilitați să își gestioneze propriul consum de energie. Pentru a integra ponderea tot mai mare de energie din surse regenerabile, viitorul sistem electroenergetic ar trebui să utilizeze toate sursele disponibile de flexibilitate, în special soluțiile orientate către cerere și stocarea de energie, și să utilizeze digitalizarea, prin integrarea tehnologiilor inovatoare în cadrul sistemului electroenergetic. Pentru o decarbonizare eficientă și la cele mai mici costuri, viitorul sistem electroenergetic trebuie să încurajeze, de asemenea, eficiența energetică. Realizarea pieței interne a energiei prin integrarea eficientă a energiei din surse regenerabile poate stimula investițiile pe termen lung și poate contribui la realizarea obiectivelor uniunii energetice și ale cadrului de politici privind clima și energia pentru 2030. Creșterea ponderii surselor regenerabile și penetrarea tot mai mare a capacităților de generare din surse regenerabile prezintă provocări pentru infrastructura de rețea existentă, care a fost concepută pentru generarea tradițională a energiei în regim de „bază”. Prin urmare, necesită a fi introduse măsuri de sprijinire a integrării surselor regenerabile, care reies din nevoia de flexibilitate a rețelei și gestionarea stocării. Noile tehnologii, cum ar fi contoarele inteligente și stocarea energiei, necesită o actualizare a cadrului de reglementare din sector pentru a fi posibilă valorificarea potențialului acestora, în special în ceea ce privește integrarea consumatorilor în piețele de energie (prin gestionarea consumului/a sarcinii) și optimizarea funcționării și dezvoltării rețelelor electrice. Consumatorii sunt sau au potențialul de a deveni mai interesați de gestionarea consumului propriu de energie și, potențial, chiar de a-și genera propria energie electrică prin utilizarea surselor de energie disponibile lor (în esență, surse regenerabile de energie precum energia solară, eoliană sau biomasă) sau de a oferi servicii de flexibilitate, având astfel posibilitatea de a participa activ pe piața de energie electrică și de a valorifica acest potențial atât în scop propriu, cât și în beneficiul sistemului în ansamblu.

Această direcție de dezvoltare a sectorului electroenergetic din Republica Moldova, care determină necesitatea revizuirii și consolidării legislației sectoriale ce face obiectul proiectului de lege privind energia electrică, este determinată atât de necesitatea alinierii la tendințele și obiectivele stabilite în cadrul Uniunii Europene, la care Republica Moldova aspiră pentru aderare, cât și de necesitatea integrării cât mai urgente a sistemului electroenergetic din Republica Moldova în sistemul electroenergetic Europa Continentală gestionat de ENTSO-E. Integrarea regională atât la nivelul operării sistemului, cât și a piețelor energiei electrice este un obiectiv evident și imperativ pentru Republica Moldova care se află actualmente într-o situație vulnerabilă în ceea ce privește securitatea aprovizionării cu energie electrică a consumatorilor finali.

Astfel, ajustarea legislației primare care reglementează sectorul energiei electrice este necesară inclusiv pentru a asigura transpunerea în legislația națională a cerințelor stabilite în Pachetul UE Energie Curată pentru toți Europeanii, implementarea căruia constituie o obligație pentru Republica Moldova, stabilită în cadrul Tratatului Comunității Energetice, fiind totodată și o condiție esențială pentru aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană, în contextul obținerii de către Republica Moldova a statutului de „stat – candidat” pentru aderarea la Uniunea Europeană.

Reliefăm că, în 2019, UE și-a revizuit cadrul de politică energetică pentru a contribui la eforturile de decarbonizare a sistemului energetic către o energie mai curată. Acest nou cadru de reglementare în domeniul energiei – denumit și Pachetul UE Energie Curată pentru toți Europeanii (Clean Energy Package - CEP), cuprinde mai multe acte UE, pe care Republica Moldova trebuie să le transpună în cadrul normativ național.

În acest sens, potrivit capitolul 15 „Energie” acțiunea nr. 3 din Planul național de acțiuni pentru aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană pe anii 2024-2027, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.829/2023, Guvernul și-a asumat armonizarea cadrului aferent domeniului energiei electrice la cadrul normativ UE, prin transpunerea: Directivei (UE) 2019/944 privind normele comune pentru piața internă de energie electrică; Regulamentului (UE) 2019/943 privind piața internă de energie electrică; Regulamentul (UE) 2019/942 de instituire a Agenției Uniunii Europene pentru Cooperarea Autorităților de Reglementare din Domeniul Energiei; Regulamentul (UE) 2015/1222 de stabilire a unor linii directoare privind alocarea capacităților și gestionarea congestiilor și Regulamentul (UE) nr.1227/2011 privind integritatea și transparența pieței angro de energie.

În concluzie, relevăm că aprobarea și implementarea intervenției legislative propuse și integrarea CEP în legislația primară care reglementează sectorul electroenergetic al Republicii Moldova are ca finalitate realizarea următoarelor obiective:

- asigurarea unei interconectivități mai mari cu statele membre UE, inclusiv țările din Comunitatea Energetică și a colaborării între țări, legea trasând direcția către schimburile transfrontaliere și managementul congestionării, precum și elementele de colaborare prin centrele regionale de cooperare;
- introducerea și promovarea evoluțiilor tehnologice legate de măsurarea și managementul activ/pasiv al generării/consumului de energie de către consumatorii finali. Această dezvoltare este strâns aliniată cu componentele legii privind agregarea, încurajarea prosumatorilor și comunităților de energie a cetățenilor;
- crearea cadrului juridic necesar pentru desfășurarea de noi activități în sectorul energiei electrice care reflectă evoluțiile tehnologice și noutățile în materie de producere, stocare și utilizare a energiei,

precum activitatea de stocare a energiei, de încărcare a vehiculelor electrice prin intermediul punctelor de reîncărcare special amenajate în acest scop, agregare, etc.;

➤ racordarea la agenda europeană cu emisii reduse de carbon, deci necesitatea proliferării tot mai mari a surselor de energie regenerabilă și a generării distribuite. Astfel, proiectul de lege are menirea să completeze mecanismele introduse în scopul promovării utilizării surselor de energie din surse regenerabile pentru alinierea la obiectivul național privind *ponderea energiei din surse regenerabile de 45% din mixul energetic până în 2030* și oferirea consumatorilor finali posibilitatea de a contribui la decarbonizarea economiei;

➤ înlăturarea echivocului la aplicarea unor prevederi din Legea cu privire la energia electrică nr. 107/2016, precum și completarea cadrului legislativ primar cu elementele lipsă, identificate supra;

➤ realizarea obligației Republicii Moldova, în calitate de parte contractantă a Tratatului Comunității Energetice privind transpunerea și implementarea CEP, precum și privind asigurarea transpunerii și implementării integrale a Pachetului energetic 3 (în particular a codurilor de rețea ale UE).

Astfel, integrarea CEP, cât și a elementelor lipsă din cadrul Pachetului Energetic 3 va contribui direct la realizarea obiectivelor naționale privind clima și energia pentru 2030, asumate de către Republica Moldova pe plan internațional, inclusiv în cadrul Tratatului Comunității Energetice, cât și în procesul de aderare la Uniunea Europeană.

3. Descrierea gradului de compatibilitate pentru proiectele care au ca scop armonizarea legislației naționale cu legislația Uniunii Europene

Proiectul de lege cu privire la energia electrică conține norme privind armonizarea legislației naționale cu legislația Uniunii Europene.

Astfel, potrivit clauzei de armonizare, proiectul de lege transpune:

- *Directiva (UE) 2019/944 a Parlamentului European și a Consiliului din 5 iunie 2019 privind normele comune pentru piața internă de energie electrică* și de modificare a Directivei 2012/27/UE, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 158 din 14 iunie 2019 (CELEX: 32019L0944), în varianta adaptată și aprobată prin Deciziile Consiliului Ministerial al Comunității Energetice nr.2021/13/MC-EnC și nr.2022/03/MC-EnC, astfel cum a fost modificată ultima dată prin Regulamentul (UE) 2022/869 al Parlamentului European și al Consiliului din 30 mai 2022 privind liniile directoare pentru infrastructurile energetice transeuropene, de modificare a Regulamentelor (CE) nr. 715/2009, (UE) 2019/942 și (UE) 2019/943 și a Directivelor 2009/73/CE și (UE) 2019/944 și de abrogare a Regulamentului (UE) nr. 347/2013;

- *Regulamentul (UE) 2019/943 a Parlamentului European și a Consiliului din 5 iunie 2019 privind piața internă de energie electrică*, publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 158 din 14 iunie 2019 (CELEX: 32019R0943), în varianta adaptată și aprobată prin Decizia Consiliului Ministerial al Comunității Energetice nr.2022/03/MC-EnC, astfel cum a fost modificat ultima dată prin Regulamentul (UE) 2022/869 al Parlamentului European și al Consiliului din 30 mai 2022 privind liniile directoare pentru infrastructurile energetice transeuropene, de modificare a Regulamentelor (CE) nr. 715/2009, (UE) 2019/942 și (UE) 2019/943 și a Directivelor 2009/73/CE și (UE) 2019/944 și de abrogare a Regulamentului (UE) nr. 347/2013;

- *Regulamentul (UE) 2019/942 a Parlamentului European și a Consiliului din 5 iunie 2019 de instituire a Agenției Uniunii Europene pentru Cooperarea Autorităților de Reglementare din Domeniul Energiei*, publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 158 din 14 iunie 2019 (CELEX: 32019R0942), în varianta adaptată și aprobată prin Decizia Consiliului Ministerial al Comunității Energetice nr.2022/03/MC-EnC, astfel cum a fost modificat ultima dată prin Regulamentul (UE) 2022/869 al Parlamentului European și al Consiliului din 30 mai 2022 privind liniile directoare pentru infrastructurile energetice transeuropene, de modificare a Regulamentelor (CE) nr. 715/2009, (UE) 2019/942 și (UE) 2019/943 și a Directivelor 2009/73/CE și (UE) 2019/944 și de abrogare a Regulamentului (UE) nr. 347/2013;

- *Regulamentul (UE) 2015/1222 al Comisiei din 24 iulie 2015 de stabilire a unor linii directoare privind alocarea capacităților și gestionarea congestiilor*, publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 197 din 25 iulie 2015 (CELEX: 32015R1222), în varianta adaptată și aprobată prin Decizia Consiliului Ministerial al Comunității Energetice nr.2022/03/MC-EnC, astfel cum a fost modificat ultima dată prin Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2021/280 al Comisiei din 22 februarie 2021 de modificare a Regulamentelor (UE) 2015/1222, (UE) 2016/1719, (UE) 2017/2195 și (UE) 2017/1485 în vederea alinierii acestora la Regulamentul (UE) 2019/943;

- *Regulamentul (UE) Nr.1227/2011 a Parlamentului European și a Consiliului din 25 octombrie 2011 privind integritatea și transparența pieței angro de energie*, publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 326 din 8 decembrie 2011 (CELEX: 32011R1227), în varianta adaptată și aprobată prin Decizia Consiliului Ministerial al Comunității Energetice nr.2018/10/MC-EnC.

În context, în scopul descrierii gradului de compatibilitate a prevederilor incluse în proiect, fost elaborate Tabelele de concordanță aferente fiecărui act UE transpus prin proiectul de lege.

4. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

Proiectul de lege cu privire la energia electrică, sub aspect structural, cuprinde următoarele elemente constitutive:

Capitolul I. Dispoziții generale;

Capitolul II. Competențe administrative și de reglementare;

Capitolul III. Organizarea și licențierea activităților în sectorul electroenergetic;

Capitolul IV. Transportul energiei electrice;

Capitolul V. Distribuția energiei electrice;

Capitolul VI. Dispoziții comune privind serviciile de transport și de distribuție a energiei electrice;

Capitolul VII. Piața energiei electrice;

Capitolul VIII. Producerea energiei electrice și furnizarea energiei electrice;

Capitolul IX. Abilitarea și protecția consumatorilor;

Capitolul X. Reglementarea prețurilor și tarifelor. Separarea contabilității;

Capitolul XI. Folosirea terenurilor și drepturile asupra proprietății unui terț;

Capitolul XII. Soluționarea neînțelegerilor și a litigiilor. Răspunderea pentru încălcarea legislației în domeniul electroenergetic;

Capitolul XIII. Dispoziții finale și tranzitorii.

Anexă „Principiile revizuirii configurației existente a zonelor de ofertare”.

Remarcăm că, în proiectul legii cu privire la energia electrică sunt preluate o serie de elemente și concepte din Legea existentă (Legea nr.107/2016 cu privire la energia electrică), anume: prevederi referitoare la separarea și independența operatorului sistemului de transport, a operatorului sistemului de distribuție, planificarea dezvoltării rețelelor electrice, asigurarea accesului transparent și nediscriminatoriu la rețelele electrice, asigurarea transparenței și integrității pieței angro de energie electrică, desemnarea operatorului pieței de energie electrică, asigurarea schimbării furnizorului de energie electrică de către consumatorii finali, precum și a altor drepturi ale acestora.

Totodată, prin proiectul de lege sunt dezvoltate unele principii și prevederi existente, precum și sunt introduse elemente noi, după cum urmează.

Introducerea de noi principii și cerințe în legătură cu separarea operatorului sistemului de transport (în continuare – OST) în conformitate cu cerințele CEP

Suplimentar la principiile privind separarea și independența OST, prin proiect sunt stabilite limite și condiții clare în care OST poate deține și opera instalații de stocare a energiei, subliniind necesitatea supravegherii și aprobării reglementărilor pentru orice excepții de la interdicția generală: OST le este în general interzis să dețină, să dezvolte, să gestioneze sau să opereze instalații de stocare a energiei.

Această interdicție are ca scop menținerea independenței OST-urilor față de operațiunile de pe piață și prevenirea oricăror potențiale conflicte de interese, din 3 motive de bază:

- Accesibilitate privilegiată la informații;
- Manipularea pieței;
- Conflicte de interese.

Necesitatea stocării energiei este fundamentată de:

- *aplanarea fluctuațiilor create de integrarea surselor regenerabile de energie intermitente:* variabilitatea surselor regenerabile, cum ar fi: solare și eoliene, poate crea fluctuații în alimentarea cu energie, provocând stabilitatea rețelei. Stocarea energiei acționează ca o măsură de amortizare a fluctuațiilor respective, încărcându-se în timpul generării în exces și descărcând atunci când este necesar, menținând un flux fluid și constant de energie electrică pe sistemul de transport;

- *managementul congestiilor:* perioadele de cerere de vârf pot supraîncărca liniile de transmisie, provocând congestie. Stocarea de energie, contribuie la stocare în mod strategic puterea în timpul cererii scăzute și o poate elibera în timpul orelor de vârf, atenuând congestionarea și evitând eventual îmbunătățirile costisitoare ale infrastructurii;

- *prevenirea întreruperilor în livrarea energiei electrice:* stocarea energiei poate oferi energie de rezervă în astfel de situații, oferind operatorilor timp vital pentru a restabili generarea și a preveni întreruperile pe scară largă. Acest lucru sporește rezistența și fiabilitatea rețelei;

- *optimizarea eficienței sistemului:* stocarea energiei oferă o soluție mai flexibilă în comparație cu centralele electrice, optimizând eficiența sistemului prin încărcare și descărcare strategică pentru a răspunde precis fluctuațiilor cererii;

- *facilitarea integrării în piața de energie:* cu o pondere în creștere a energiei regenerabile, sursele dispersate geografic trebuie integrate eficient în sistemul electroenergetic, precum și în piața de energie electrică. Stocarea energiei permite cumpărarea de energie electrică atunci când prețurile sunt scăzute într-o regiune, stocarea acesteia și apoi vânzarea la un preț mai mare în altă regiune când cererea este mai mare.

Consolidarea rolului OST în ceea ce privește operarea sigură și fiabilă a sistemului electroenergetic, precum și facilitarea dezvoltării și integrării regionale a piețelor de energie electrică

În timp ce Directiva nr. 2009/72/CE a pus bazele pentru separarea și reglementarea activității OST, CEP extinde rolul și atribuțiile OST:

- *Dezvoltarea rețelei electrice de transport a energiei electrice:* OST trebuie să prezinte ANRE un plan cuprinzător de dezvoltare a rețelei pe zece ani, ce urmează a fi actualizat la fiecare doi ani. Acest plan trebuie să detalieze infrastructura existentă, obiectivele viitoare pentru construcția sau modernizarea rețelei, proiectele de investiții și estimările de capacitate. La elaborarea planului de dezvoltare, OST urmează să ia în considerare potențialul utilizării consumului dispecerizabil, a instalațiilor de stocare a energiei sau a altor resurse ca alternativă la extinderea sistemului, precum și consumul preconizat, schimburile comerciale cu alte țări și planurile de investiții ale operatorilor de sistem din țările vecine. Astfel, la planificarea dezvoltării rețelelor electrice, precum și la operarea sistemului electroenergetic în ansamblu operatorii de sistem trebuie să facă uz inclusiv de resursele de flexibilitate existente și să coopereze atât pe plan local, cât și regional în vederea optimizării utilizării resurselor disponibile și stimulării comerțului transfrontalier de energie și servicii conexe. De asemenea, la planificarea dezvoltării rețelelor electrice de transport, OST urmează să țină cont de necesitatea asigurării capacității transfrontaliere suficientă pentru a conecta sistemul electroenergetic al Republicii Moldova cu sistemele electroenergetice ale altor Părți Contractante ale Comunității Energetice și ale Statelor Membre ale Uniunii Europene.

- *Achiziționarea serviciilor de sistem prin aplicarea mecanismelor de piață și stabilirea de norme ce țin de gestionarea în timp real a sistemului electroenergetic:* implementarea unor mecanisme de piață în ceea ce privește achiziționarea de către OST a serviciilor de sistem necesare pentru operarea sigură și fiabilă a sistemului electroenergetic constituie o condiție esențială pentru dezvoltarea în continuare a piețelor concurențiale de energie și integrarea în piața regională a Uniunii Europene. Pentru a avansa către o piață a energiei electrice cu adevărat integrată și pentru a garanta siguranța în funcționare a sistemului electroenergetic, sunt necesare elaborarea și implementarea de norme eficiente, armonizate în materie de echilibrare, care să se stabilească atât cerințe privind aspectele tehnice și operaționale ale echilibrării sistemului, cât și privind comerțul cu energie.

- OST trebuie să depună toate eforturile necesare pentru a asigura că sistemul său de transport rămâne în stare normală de funcționare, fiind responsabil de gestionarea situațiilor de nerespectare a siguranței în funcționare. Pentru a atinge acest obiectiv, *OST trebuie dispună de posibilitatea de a elabora și activa măsuri de remediere*, în funcție de disponibilitate și ținând cont de timpul și de resursele necesare pentru activarea acestora, precum și de condițiile din afara sistemului de transport care sunt relevante pentru fiecare măsură de remediere.

În acest scop, OST urmează să aplice acțiuni de remediere coordonate, folosind instrumentele de comercializare în contrapartidă sau redispecerizare:

- ✓ *comercializarea în contrapartidă:* mecanism specific de gestionare a congestiilor, folosit de OST, care urmărește ameliorarea blocajelor fizice din rețeaua de transport prin ajustarea fluxului de energie electrică între zonele de ofertare;
- ✓ *redispecerizare:* instrument utilizat de OST pentru a gestiona congestiile în rețeaua de transport în timpul schimburilor transfrontaliere. Cu toate acestea, spre deosebire de

comercializare în contrapartidă care se concentrează pe ajustarea fluxului general de energie electrică între zone de ofertare, redistribuirea constituie o măsură de restricționare, activată de unul sau mai mulți OST prin modificarea producerii, a tiparului de sarcină sau a ambelor, pentru a schimba fluxurile fizice din sistemul electroenergetic și a soluționa o congestie fizică sau a asigura siguranța sistemului.

OST trebuie să fie capabil să demonstreze într-un mod transparent că redistribuirea sau comercializarea în contrapartidă este mai eficientă din punct de vedere economic și nu depășește 5% din energia electrică generată anual în instalațiile care utilizează surse regenerabile de energie.

- *Atribuții specifice ce țin de alocarea capacităților în rețelele electrice de transport și gestionarea congestiilor.* Schimbul transfrontalier de energie electrică și gestionarea congestiilor are în vizor modul în care OST-ul alocă capacitățile disponibile pentru realizarea tranzacțiilor transfrontaliere de energie electrică cu piețele învecinate. Obiectivele principale în legătură cu aceste atribuții constituie asigurarea unei alocări eficiente, transparente și nediscriminatorii a capacităților disponibile, promovarea concurenței și facilitarea tranzacțiilor transfrontaliere de energie. În contextul integrării regionale a piețelor de energie electrică în Uniunea Europeană, alocarea capacităților interconexiune/a capacităților interzonale pe termen scurt cuplate cu tranzacțiile de energie devine un element esențial, indispensabil pentru funcționarea pieței unice de energie, iar OST în acest context deține un rol cheie în ceea ce privește asigurarea funcționării continue a operațiunilor pe piețele respective și facilitarea accesului utilizatorilor de sistem la aceste piețe. Astfel, proiectul de lege stabilește inclusiv norme ce țin de utilizarea veniturilor obținute de OST din gestionarea congestiilor.

- *Alocarea capacității interzonale pe diferite orizonturi de timp și recalcularea capacității trans-zonale disponibile.* OST este obligat să recalculeze capacitatea trans-zonală disponibilă cel puțin după închiderea porții pieței zilei următoare și după închiderea porții pieței intrazilnice. Aceasta include alocarea oricărei capacități interzonale rămase sau eliberate în procesele de alocare ulterioare. În cazul în care capacitatea interzonală este disponibilă după închiderea porții pieței intrazilnice, aceasta ar trebui utilizată pentru schimbul de energie de echilibrare sau pentru funcționarea procesului de compensare a dezechilibrului.

- *Definirea și revizuirea zonei de ofertare.* Zonele de ofertare reprezintă un element fundamental al comercializării energiei electrice bazate pe mecanisme de piață și reprezintă o condiție prealabilă pentru a realiza potențialul maxim al metodelor de alocare a capacităților, inclusiv al metodei bazate pe flux. Prin urmare, zonele de ofertare ar trebui să fie definite în așa fel încât să se asigure o gestionare eficientă a congestiilor și o eficiență globală a pieței.

Inițial, întregul teritoriu Republicii Moldova urmează a fi considerat ca o singură zonă de licitație. Această configurație însă poate fi revizuită și eventual reconfigurată pentru a optimiza funcționarea piețelor de energie electrică. Rolul OST în revizuirea zonei de ofertare este unul esențial, acesta fiind în măsură să identifice congestiile structurale din cadrul sistemului electroenergetic pe care îl gestionează și să întreprindă măsuri pentru eliminarea acestora, urmărind realizarea obiectivelor de cuplare a pieței și integrarea într-o piață unică de energie electrică.

Cu toate acestea, trebuie remarcat faptul că definirea configurațiilor optime ale zonelor de ofertare este complexă, iar găsirea echilibrului perfect între eficiență, concurență și rentabilitate nu este întotdeauna simplă. Totodată, schimbările frecvente ale zonelor de licitație pot crea incertitudine și instabilitate pe piață, respectiv, identificarea echilibrului potrivit între flexibilitate și stabilitate este crucială.

- *Stabilirea unui mecanism de compensare între operatorii sistemelor de transport.*

Operatorilor sistemelor de transport trebuie să li acorde compensații pentru pierderile de energie aferente găzduirii fluxurilor transfrontaliere de energie electrică în contextul în care sistemele electroenergetice exploatate de aceștia sunt interconectate și funcționează în regim sincron. Compensațiile respective trebuie să se bazeze pe estimarea pierderilor care ar fi trebuit suportate în absența găzduirii fluxurilor de energie electrică, iar fără o compensație echitabilă, OST ar putea fi descurajați în facilitarea comerțului transfrontalier pe piața unică de energie electrică.

Respectiv, transpunerea și implementarea prevederilor aferente mecanismului de compensare este absolut necesară în contextul sincronizării sistemului electroenergetic național cu ENTSO-E, permițând totodată Î.S. „Moldelectrica” să primească compensații pentru fluxurile de energie electrică găzduite în sistemul electroenergetic al Republicii Moldova.

- *Digitalizarea rețelelor electrice de transport:* OST sunt încurajați să investească în tehnologii și soluții inovatoare pentru a îmbunătăți performanța rețelei, cum ar fi tehnologiile de rețea inteligentă și analiza avansată a datelor.

- *Securitate cibernetică și protecția datelor:* în contextul evoluțiilor tehnologice, OST-urile au obligații noi privind asigurarea securității cibernetice a rețelelor electrice, atenuând astfel riscul atacurilor cibernetice care ar putea perturba furnizarea de energie electrică, precum și securitatea operațională a sistemelor pe care le operează. Concomitent, odată cu digitalizarea rețelelor electrice de distribuție și implementarea soluțiilor IT în activitatea desfășurată, OST urmează a fi investiți cu atribuții specifice ce țin de gestionarea și protecția datelor cu caracter personal, pe care le obțin și le stochează, în concordanță cu normele naționale în materie de protecție a datelor cu caracter personal;

- *Cuplarea piețelor de energie electrică:* OST urmează să participe activ la cuplarea pieței pe ziua următoare și în intrazilnice. În acest scop, OST trebuie să coopereze cu operatorul pieței energie electrice desemnat (OPEED), precum și cu operatorii sistemelor de transport și OPEED-urile din Părțile Contractante al Comunității Energetice și/sau din Statele Membre ale Uniunii Europene.

- *Cooperarea regională:* OST urmează să coopereze strâns cu OST din regiune, precum și cu ENTSO-E și ACER.

Securitatea aprovizionării cu energie

Securitatea aprovizionării cu energie este indispensabilă nu doar pentru funcționarea și dezvoltarea sectoarelor energeticii, dar și pentru întreaga economie a unei țări. Astfel, este imperativ să se evalueze capacitatea sistemului electroenergetic de a oferi o producție și o flexibilitate suficiente pentru a asigura aprovizionarea în mod continuu și fiabil cu energie electrică în orice moment (adecvarea resurselor).

În cadrul Uniunii Europene evaluarea periodică a capacității sistemului electroenergetic din punct de vedere al adecvării resurselor (evaluarea adecvării resurselor) se efectuează atât la nivel european (de către ENTSO-E), precum și la nivel național - de către operatorul de sistem.

În funcție de rezultatele evaluării efectuate de OST, reflectate într-un raport întocmit în acest sens, organul central de specialitate urmează să identifice eventuale denaturări în materie de reglementare sau disfuncționalități ale pieței care au cauzat sau au contribuit la apariția problemei ce ține de adecvarea resurselor și să elaboreze un plan de măsuri pentru eliminarea disfuncționalităților identificate. Planul respectiv se aprobă de Guvern.

Ca măsură de eliminare a disfuncționalităților identificate poate fi introducerea mecanismelor de asigurare a capacității (mecanisme de capacitate).

Pe lângă evaluarea adecvării resurselor pe termen mediu și lung, OST trebuie să efectueze evaluări sezoniere pentru a identifica riscurile pe termen scurt care ar putea surveni în următoarele șase luni și care ar putea conduce la o deteriorare semnificativă a situației aprovizionării cu energie electrică. În cadrul UE acestea se efectuează în conformitate cu principiile stabilite în Regulamentul nr. 2019/941, care urmează a fi transpus total în legislația națională prin hotărâre de Guvern.

În ultimii ani, Republica Moldova a trecut prin mai multe crize energetice, datorate perturbării piețelor mondiale de energie ca rezultat al escaladării războiului de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei și al utilizării ca „armă” de către companiile rusești a gazelor naturale furnizate de acestea, ceea ce a avut impact semnificativ asupra sectorului electroenergetic. Astfel, este imperativă dezvoltarea prevederilor din Legea în vigoare cu privire la prevenirea și gestionarea crizelor de energie electrică, inclusiv în partea ce ține de rolul și atribuțiile Guvernului, ale Comisiei pentru Situații Excepționale, ale ANRE, precum și ale OST.

Cooperarea regională între operatorii sistemelor de transport

OST urmează să coopereze cu alți operatori ai sistemelor de transport la nivelul Comunității Energetice prin intermediul ENTSO-E. De asemenea, conform prevederilor Regulamentului UE 2019/943, împreună cu OST din regiunea în care exploatează sistemul urmează să înființeze un centru de coordonare regional, acesta acționând independent de interesele naționale individuale și independent de interesele OST participanți. RCC completează rolul OST prin îndeplinirea sarcinilor de relevanță regională care îi sunt atribuite.

În prezent, există cinci centre regionale de coordonare (în continuare - RCC) în UE:

- Nordic RCC: cu sediul în Copenhaga, Danemarca.
- Servicii TSCNET: cu sediul în Munchen, Germania.
- Coreso: cu sediul în Bruxelles, Belgia.
- Baltic RSC: Servit de la trei naționale.
- centre de control din Estonia, Letonia și Lituania.
- Selene CC: cu sediul în Grecia.

Centrul regional de coordonare poate fi înființat în Republica Moldova sau în alte State Membre ale UE și exercită următoarele funcții:

- *calculul coordonat al capacității*: RCC-urile trebuie să dezvolte o metodologie și să calculeze nevoile de capacitate coordonate pentru întreaga lor regiune, luând în considerare generarea, transportul și cererea. Aceasta oferă o imagine clară a adecvării generale a resurselor.
- *evaluarea riscurilor și pregătirea*: RCC-urile trebuie să evalueze potențialele riscuri la adresa securității rețelei și să dezvolte planuri regionale de pregătire pentru a le atenua, asigurând un răspuns coordonat la amenințări sau intreruperi.
- *coordonarea securității operaționale*: RCC-urile trebuie să faciliteze cooperarea între OST în probleme de securitate operațională, inclusiv schimbul de informații, răspunsul la incident și coordonarea întreținerii.

- *facilitarea activităților pieței transfrontaliere*: RCC-urile trebuie să sprijine și să faciliteze comerțul transfrontalier eficient cu energie electrică, inclusiv schimbul de informații, armonizarea pieței și coordonarea activităților de cuplare a pieței.
- *partajarea de informații și date*: RCC-urile trebuie să adune și să partajeze informații și date relevante cu OST, autoritățile de reglementare și părțile interesate, încurajând transparența și luarea deciziilor în cunoștință de cauză.
- *facilitarea achiziției regionale de capacitate de echilibrare*: Această sarcină urmărește să asigure utilizarea eficientă a resurselor de echilibrare în întreaga regiune și evitarea costurilor inutile.
- *luarea deciziilor și transparență*: RCC-urile trebuie să ia decizii folosind un proces transparent, căutând consens ori de câte ori este posibil și luând în considerare punctele de vedere ale tuturor părților interesate. Ei trebuie să își publice deciziile, rapoartele și alte informații relevante pe site-ul lor web.
- *cooperare și coordonare*: RCC-urile trebuie să coopereze cu OST-urile, autoritățile de reglementare și alte părți interesate din regiunea lor, precum și cu alte RCC-uri din Europa.

Extinderea atribuțiilor operatorilor sistemelor de distribuție și consolidarea rolului acestora în contextul dezvoltării piețelor de energie și al asigurării participării pe piață de noi actori (consumatori activi, agregatori, comunități de energie a cetățenilor, etc.)

În timp ce Directiva nr. 2009/72/CE a pus bazele pentru separarea și reglementarea operatorilor sistemelor de distribuție (în continuare - OSD), CEP introduce elemente noi care subliniază importanța OSD și rolul lor în evoluție pe piața energiei electrice:

- *Gestionarea activă a rețelelor electrice de distribuție*: OSD-urile sunt împuternicite în mod explicit să gestioneze activ rețelele electrice de distribuție, nu doar să o opereze în mod pasiv. Acest lucru permite integrarea generării distribuite, optimizarea utilizării rețelelor electrice și îmbunătățirea rezilienței acestora.

- *Consumul dispecerizabil*: În conformitate cu CEP, OSD-urile vor fi în măsură să încurajeze consumatorii să-și ajusteze cererea de energie electrică ca răspuns la nevoile rețelei, oferind beneficii sub forma reducerii costurilor sau prin oferirea posibilității la acoperirea sarcinii de vârf.

- *Utilizarea serviciilor de flexibilitate pentru o gestionare mai eficientă a rețelelor electrice*: OSD sunt încurajați să achiziționeze astfel de servicii de la entitățile care oferă servicii de producție distribuită, de consum dispecerizabil sau de stocare a energiei pentru a promova luarea de măsuri de eficiență energetică, în cazul în care astfel de servicii reduc în mod eficient din punct de vedere al costurilor necesitatea de modernizare sau de înlocuire a capacităților de energie electrică și susțin funcționarea în siguranță a rețelei electrice de distribuție. OSD urmează să ofere utilizatorilor de sistem informațiile necesare și să asigure achiziționarea transparentă și nediscriminatorie de produse și servicii, inclusiv a serviciilor de flexibilitate pentru a asigura o gestionare sigură și fiabilă a rețelelor electrice de distribuție. Utilizarea serviciilor de flexibilitate oferă următoarele beneficii:

- ✓ Serviciile de flexibilitate, cum ar fi programele de răspuns la cerere, stimulează consumatorii să își ajusteze consumul de energie electrică în timpul orelor de vârf și acest lucru ar contribui la reducerea solicitării rețelei, precum și la optimizarea producerii distribuite.
- ✓ Utilizarea resurselor flexibile poate atenua congestiile în anumite zone ale rețelei, evitând costuri suplimentare legate de dezvoltarea rețelelor electrice de distribuție.

✓ Prin reducerea sarcinii de vârf, a costurilor aferente modernizării rețelelor electrice de distribuție, precum și a dependenței de surse de producere pentru acoperirea sarcinii de vârf, serviciile de flexibilitate pot scădea costurile generale ale sistemului și pot aduce astfel beneficii atât utilităților, cât și consumatorilor prin nevoi de investiții reduse și, potențial, prețuri mai mici la energie electrică.

- *Dezvoltarea rețelelor electrice de distribuție:* CEP introduce obligația elaborării de către OSD a planurilor de dezvoltare a rețelelor electrice de distribuție pentru a sprijini integrarea instalațiilor de producere a energiei electrice din surse regenerabile, pentru a facilita apariția instalațiilor de stocare și electrificarea sectorului transporturilor și pentru a furniza utilizatorilor sistemului informațiile adecvate în ceea ce privește extinderile sau modernizările prevăzute ale rețelei. De menționat, că Legea cu privire la energia electrică în vigoare, stabilește în sarcina OSD obligația de a elabora planurile de dezvoltare. Cu toate acestea, prevederile respective urmează a fi revizuite pentru a asigura alinierea cu principiile CEP, inclusiv în ceea ce privește conținutul acestora și orizontul de timp pentru care acestea urmează să fie elaborate: planurile de dezvoltare ale OSD urmează a fi elaborate pentru o perioadă de la 5 – la 10 ani, și necesită a fi revizuite o dată la 2 ani.

- *Integrarea electromobilității în rețeaua electrică:* Conform CEP este necesară crearea cadrului legal necesar pentru a asigura integrarea electromobilității în rețeaua electrică. Totodată, creșterea rapidă a vehiculelor electrice (EV) prezintă atât oportunități, cât și provocări pentru rețeaua electrică. EV-urile pot oferi flexibilitate și stabilitate rețelei prin funcții precum încărcarea vehicul-la-rețea (V2G) și încărcarea inteligentă. Pe de altă parte, adoptarea pe scară largă a EV ar putea crește în mod semnificativ cererea de energie electrică, necesitând modernizarea rețelei și potențial limitările de resurse. În acest sens, OSD trebuie să colaboreze în mod nediscriminatoriu cu orice întreprindere care deține, dezvoltă, exploatează sau administrează puncte de reîncărcare pentru vehiculele electrice, inclusiv în ceea ce privește conectarea la rețea. Totodată, pentru a se asigura accesul nediscriminatoriu la rețelele electrice al oricărei întreprinderi care deține, dezvoltă, exploatează sau administrează puncte de reîncărcare, la nivel de lege urmează a fi instituită interdicția pentru OSD privind deținerea, dezvoltarea sau gestionarea de punctelor de reîncărcare pentru vehicule electrice, cu excepția cazului în care OSD dețin puncte de reîncărcare private utilizate exclusiv pentru uz propriu.

- *Cooperarea dintre OSD și OST:* OSD și OST trebuie să coopereze între ei la planificarea și exploatarea rețelelor lor. OSD și OST urmează să coopereze între ei pentru a asigura un acces coordonat la resurse precum producerea distribuită, stocarea energiei sau consumul dispecerizabil, care pot sprijini nevoile specifice atât ale operatorului sistemului de distribuție, cât și ale operatorului sistemului de transport.

- *Transparența, prezentarea informațiilor și confidențialitatea:* OSD trebuie să mențină un site web actualizat cu informații complete despre serviciile oferite, tarifele curente și programul de întreținere a rețelei. Acest lucru asigură că toate părțile interesate, inclusiv consumatorii și furnizorii, au acces la informațiile esențiale în legătură cu accesul la rețelele de distribuție.

- *Digitalizarea rețelelor electrice de distribuție și implementarea sistemelor inteligente de măsurare a energiei electrice:* OSD sunt încurajați să investească în tehnologii și soluții inovatoare pentru a îmbunătăți performanța rețelei, cum ar fi tehnologiile de rețea inteligentă și analiza avansată a datelor. Implementarea sistemelor de contorizare inteligentă abilitază consumatorii să-și gestioneze mai eficient consumul de energie, permițând acestora să primească informații precise în timp aproape

real cu privire la consumul sau producerea proprie de energie, să participe și să obțină beneficii de pe urma programelor și a altor servicii legate de consumul dispecerizabil, precum și să își reducă facturile la energie electrică. Sistemele de contorizare inteligentă le permite, de asemenea, OSD să obțină o vizibilitate mai bună asupra rețelelor lor și, în consecință, să își reducă costurile de funcționare și de întreținere și să transfere aceste economii consumatorilor, prin aplicarea unor tarife mai mici de distribuție.

- *Securitate cibernetică și protecția datelor*: în contextul evoluțiilor tehnologice, OSD-urile au obligații noi privind asigurarea securității cibernetice a rețelelor electrice, atenuând astfel riscul atacurilor cibernetice care ar putea perturba furnizarea de energie electrică, precum și securitatea operațională a sistemelor pe care le operează. Concomitent, odată cu digitalizarea rețelelor electrice de distribuție și implementarea soluțiilor IT în activitatea desfășurată, OSD urmează a fi investiți cu atribuții specifice ce țin de gestionarea și protecția datelor cu caracter personal, pe care le obțin și le stochează, în concordanță cu normele naționale în materie de protecție a datelor cu caracter personal.

Introducerea de noi principii și cerințe în legătură cu separarea OSD în conformitate cu cerințele CEP

Suplimentar la principiile privind separarea și independența OSD, urmează a fi stabilite limite și condiții clare în care OSD poate deține și opera instalații de stocare a energiei, subliniind necesitatea supravegherii și aprobării reglementărilor pentru orice excepții de la interdicția generală: OSD-urilor le este în general interzis să dețină, să dezvolte, să gestioneze sau să opereze instalații de stocare a energiei.

Concomitent, urmează a fi stabilit în mod neechivoc la nivel de lege faptul că OSD nu sunt în drept să dețină puncte de reîncărcare pentru vehiculele electrice, cu excepția punctelor de reîncărcare a vehiculelor electrice pentru uz propriu. De menționat, că potrivit CEP, deținerea de către OSD a punctelor de reîncărcare pentru vehicule electrice se admite doar temporar și numai dacă sunt întrunite o serie de cerințe, inclusiv cerința potrivit căreia nu ar exista interes din partea părților terțe pentru a dezvolta o astfel de afacere. Or, în Republica Moldova sunt semnale clare că se doresc investiții în acest tip de afacere.

Sisteme de distribuție închise

CEP menține conceptul de sisteme de distribuție închise, însă introduce clarificări importante cu privire la acestea. Anume, art. 38 din Directiva nr. 2019/944 stipulează în mod expres faptul că sistemele de distribuție închise trebuie considerate ca fiind rețele electrice de distribuție, iar operatorul unui sistem de distribuție închis urmează să îndeplinească obligațiile stabilite în sarcina operatorilor sistemelor de distribuție, cu excepția următoarelor cerințe:

- ✓ cerința de a achiziționa energia pe care o folosește pentru a acoperi pierderile de energie și serviciile de sistem care nu au ca scop stabilitatea frecvenței din sistemul său, conform unor proceduri transparente, nediscriminatorii și bazate pe piață;
- ✓ cerința ca tarifele și metodologiile de calculare ale tarifelor respective să fie aprobate anterior intrării în vigoare a acestora;
- ✓ cerințele privind achiziționarea serviciilor de flexibilitate și privind elaborarea planurilor de dezvoltare a rețelelor electrice de distribuție și a planurilor de investiții;

- ✓ cerința ca să nu dețină, să dezvolte, să administreze sau să exploateze puncte de reîncărcare pentru vehiculele electrice;
- ✓ cerința ca să nu dețină, să dezvolte, să administreze sau să exploateze instalații de stocare a energiei;
- ✓ cerințele legate de separare și independența operatorului sistemului de distribuție.

Aceste prevederi sunt reflectate în proiectul legii cu privire la energia electrică.

Introducerea de noi modele de afaceri

Cadrul normativ în vigoare, prevede la art.10 din Legea cu privire la energia electrică nr.107/2016, șase tipuri de activități electroenergetice care sunt supuse licențierii, anume: producerea energiei electrice; operarea pieței energiei electrice; transportul energiei electrice; conducerea centralizată a sistemului electroenergetic; distribuția energiei electrice; furnizarea energiei electrice.

Concomitent, în spiritul prevederilor CEP, în proiectul legii cu privire la energia electrică, sunt introduse activități noi precum:

- *Stocarea energiei:* Pentru a face progrese către un sector al energiei electrice complet decarbonizat fără emisii, este necesar să se facă progrese în ceea ce privește stocarea sezonieră a energiei. O astfel de stocare a energiei este un element care ar servi drept instrument pentru exploatarea sistemului electroenergetic, pentru a permite ajustarea atât pe termen scurt, cât și sezonieră, pentru a face față variabilității producerii energiei electrice din surse regenerabile și contingențelor asociate acestor orizonturi. Integrarea surselor de energie regenerabilă în sistemul electroenergetic necesită o flexibilitate mai mare în ceea ce privește cererea și oferta pentru a stabili rețeaua, precum și pentru a preveni fluctuațiile prețurilor și a menține securitatea aprovizionării cu energie electrică. Astfel, stocarea energiei pe termen scurt sau stocarea sezonieră reprezintă una din modalitățile atingerii dezideratului unei flexibilități sporite. În spiritul prevederilor CEP, este necesar de introdus o activitate nouă pe piața energiei electrice și anume cea de stocare a energiei. Activitatea de stocare a energiei urmează să fie licențiată, iar licența urmează a fi eliberată operatorului instalației autonome de stocare cu o capacitate de injecție de cel puțin 1 MW și mai mare, ținând cont de practicile de reglementare respective din alte state ale Uniunii Europene (a se vedea de exemplu, Grecia și România).

- *Tradingul cu energie electrică:* În vederea sporirii concurenței pe piața energiei electrice, proiectul de lege dispune introducerea activității de trading, ca activitate distinctă pe piața angro energiei electrice. Activitatea respectivă urmează a fi licențiată, iar licența obținută va conferi titularului acesteia dreptul de a activa pe piețele angro de energie electrică.

- *Agregarea:* Conform CEP, agregarea este funcție îndeplinită de o persoană fizică sau juridică care combină sarcinile mai multor consumatori sau energia electrică produsă de mai multe surse în vederea vânzării, a cumpărării sau a licitării pe orice piață de energie electrică. Cu alte cuvinte, agregatorii joacă rolul de intermediari între diversele grupuri de clienți și piața energiei electrice. Rolul acestora este cu atât mai important cu cât, în spiritul prevederilor CEP, toate grupurile de consumatori (industriali, comerciali și casnici) ar trebui să aibă acces la piețele de energie electrică pentru a-și valorifica flexibilitatea și pentru a-și comercializa energia electrică autoprodusă. Prin urmare, un agregator independent, poate oferi o alternativă de abilitare a micilor consumatori de a participa în grup pe piața energiei electrice, unde de regulă participă consumatorii industriali mari. Activitatea de agregare urmează a fi supusă licențierii, iar raporturilor juridice dintre agregatori și consumatorii finali

urmează să le fie aplicate reguli similare celor stabilite pentru furnizori și consumatorii finali, inclusiv sub aspectul asigurării dreptului de schimbare a agregatorului. Regulile respective urmează a fi desfășurate inclusiv în legislația secundară a ANRE.

- *Activitatea de livrare a energiei electrice vehiculelor electrice prin puncte de reîncărcare:* Conform celor menționate anterior, CEP stabilește o serie de obligații și interdicții în raport cu asigurarea integrării electromobilității în rețeaua electrică. În context, proiectul legii cu privire la energia electrică stipulează o serie de principii ce urmează a fi aplicare în raport cu această activitate. Activitatea de livrare a energiei electrice vehiculelor electrice prin puncte de reîncărcare special amenajate în acest scop nu constituie furnizare în sensul prezentei proiectului de lege și nu implică necesitatea obținerii unei licențe pentru furnizarea energiei electrice. De altfel, conform interpretării Comisiei Europene, operatorul instalațiilor de încărcare a vehiculelor electrice este asimilat consumatorului final, care desfășoară o activitate economică distinctă (https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-8-2017-007793-ASW_EN.html?redirect).

Cu toate acestea, operatorii punctelor de reîncărcare nu ar trebui să fie exonerati de obligația respectării documentelor normativ-tehnice care reglementează instalarea și funcționarea centralelor electrice, a rețelelor electrice și instalațiilor electrice ale consumatorilor finali, precum și a altor acte normative aplicabile acestei activități, inclusiv a actelor normative referitoare la aspectele fiscale.

Piața energiei electrice

Potrivit Regulamentului 2019/943/CE, piața internă de energie electrică a Uniunii Europene, care a fost implementată treptat începând cu 1999, are drept obiectiv să ofere tuturor consumatorilor din Uniune posibilități reale de alegere, precum și noi oportunități de afaceri și un comerț transfrontalier mai intens, pentru a asigura obținerea de progrese în materie de eficiență, prețuri competitive și îmbunătățirea calității serviciilor, precum și pentru a contribui la siguranța alimentării și la dezvoltarea durabilă. Piața internă de energie electrică a Uniunii Europene stimulează concurența, mai ales la nivelul vânzărilor angro, și intensifică, comerțul interzonal.

Până la adoptarea CEP, în cadrul Uniunii Europene, principiile comunitare care determinau modul de organizare și de funcționare a piețelor de energie erau stabilite în mod generalizat în Directiva UE nr. 72/2009, Regulamentul UE nr. 2009/714. Ulterior, cadrul legal care reglementează comercializarea energiei electrice a evoluat semnificativ în ultimii ani, fiind elaborate și adoptate la nivel comunitar o serie de coduri și orientări-cadru, cu obiectivul final de integrare a piețelor de energie electrică.

Regulamentul UE 2019/943/CE consolidează practic normele de bază privind funcționarea piețelor de energie electrică, specificând în mod exhaustiv atât principiile generale privind organizarea și operarea piețelor de energie electrică, cât și cerințe specifice în ceea ce privește segmentele de piață individuale. Respectiv, în vederea avansării integrării în piața unică europeană, este imperativă asigurarea coerenței cadrului legislativ național cu cerințele aferente funcționării și organizării piețelor stabilite în CEP. Acest lucru presupune preluarea și incorporarea în legislația primară a mai multor elemente și principii aferente piețelor de energie electrică, precum și revizuirea prevederilor existente în ceea ce privește piețele de energie electrică, inclusiv:

- Specificarea principiilor generale privind organizarea și funcționarea piețelor de energie electrică, corelate cu principiile relevante stabilite în CEP. În contextul în care abilitarea consumatorilor finali de a participa în piețele de energie electrică devine un pilon de bază a noilor reglementări,

urmează a fi stabilit dreptul tuturor grupurilor de consumatori de a avea acces la piața energiei electrice pentru a-și comercializa capacitățile proprii de flexibilitate și energia electrică autoprodusă.

- Stabilirea principiilor de bază privind organizarea pieței contractelor bilaterale, a piețelor pe termen scurt (piața pentru ziua următoare, piața intrazilnică), a piețelor la termen și a pieței de echilibrare. Atât CEP, cât și orientările-cadru aprobate la nivelul UE abordează organizarea piețelor de energie din perspectiva integrării regionale a acestora, cuplarea piețelor pe termen scurt constituind unul din obiectivele de bază ale legislației comunitare. Prin cuplarea piețelor pentru ziua următoare și intrazilnice se înțelege fuziunea pieței pentru ziua următoare și a pieței intrazilnice din Republica Moldova cu o singură piață paneuropeană interzonală pentru ziua următoare și intrazilnică. OST și OPEED vor organiza în comun gestionarea piețelor integrate pentru ziua următoare și intrazilnice.

- Revizuirea principiilor ce țin de asumarea responsabilității de echilibrare și decontarea financiară a părților responsabile cu echilibrarea.

- Atât CEP, cât și orientările-cadru stabilesc principii de organizare și funcționare a pieței energiei de echilibrare și a pieței serviciilor de sistem, care trebuie să se bazeze pe mecanisme concurențiale. Cu toate acestea, în cazul în care nu este posibilă procurarea serviciilor de echilibrare prin aplicarea mecanismelor concurențiale, legislația comunitară prevede posibilitatea derogării de la principiile stabilite, conform hotărârii autorității de reglementare.

De asemenea, în proiectul legii cu privire la energia electrică urmează a fi menținute prevederile ce țin de integritatea și transparența piețelor angro de energie, care au fost introduse în Legea nr. 107/2016 conform amendamentelor din decembrie 2023, pentru a asigura transpunerea Regulamentului UE nr. 2011/1227.

Integrarea consumatorilor în centrul pieței energiei electrice și abilitarea acestora

În conformitate cu Pachetul energetic 3 al Uniunii Europene, transpus prin Legea cu privire la energia electrică în vigoare, consumatorilor finali le era alocat un rol pasiv pe piața energiei electrice. În conformitate cu Directiva nr. 2009/72/CE, acestora le erau garantat un minim set de drepturi, în special în ceea ce privește alimentarea cu energie electrică de o calitate bine definită, la prețuri clar comparabile, transparente și competitive, precum și asigurarea schimbării furnizorului de energie electrică, iar o bună parte din consumatori achiziționau energie electrică la prețuri reglementate (în contextul unor obligații de serviciu public), care nu aveau nici o legătură cu piața.

CEP vine cu schimbare de paradigmă în ceea ce privește consumatorii finali, care trebuie să aibă posibilitatea de a participa activ pe piață, pe picior de egalitate cu alți participanți la piață, inclusiv prin intermediul unor facilitatori (ex: agregatorii), și trebuie să fie abilitați să își gestioneze în mod independent propriul consum de energie.

Consumatorii finali ar trebui să aibă posibilitatea de a consuma, de a stoca și de a vinde energie electrică autoprodusă pe piață și de a participa la toate piețele de energie electrică oferind flexibilitate sistemului, de exemplu, prin stocarea energiei, cum ar fi în cazul vehiculelor electrice, prin consumul dispecerizabil sau prin scheme de eficiență energetică. Noutățile tehnologice facilitează și mai mult dezvoltarea acestor activități.

În context pentru a încuraja participarea activă a consumatorilor finali pe piața energiei electrice, CEP introduce concepte noi precum *consumator activ* și *comunități de energie ale cetățenilor*.

- În calitatea sa de consumator activ, un consumator final poate participa pe piața energiei electrice în mod independent, sau în comun cu alți consumatori finali. Consumatorul activ este definit ca fiind un consumator final, sau un grup de consumatori finali ce acționează împreună, care consumă sau stochează energia electrică produsă în spațiile pe care le deține situate în zone limitate sau, atunci când acest lucru este permis în alte spații, sau care vinde energie electrică autoprodusă sau participă la programe de flexibilitate sau de eficiență energetică, cu condiția ca activitățile respective să nu constituie principala lor activitate comercială sau profesională.

Consumatorii activi trebuie să beneficieze de tratament nediscriminatoriu și să nu fie supuși unor proceduri, cerințe tehnice sau administrative disproporționate. Conform CEP aceștia beneficiază de următoarele drepturi specifice:

- ✓ să opereze fie direct, fie prin agregare;
- ✓ să vândă energie electrică autoprodusă, inclusiv prin contracte bilaterale;
- ✓ să participe la mecanisme de flexibilitate și scheme de eficiență energetică;
- ✓ să delege unor terți gestionarea instalațiilor electrice necesare activităților lor, inclusiv instalarea, exploatarea, prelucrarea datelor și întreținerea, fără ca terțul în cauză să fie considerat consumator activ;
- ✓ să beneficieze de tarife reglementate pentru prestarea serviciului de transport a energiei electrice, a serviciului de distribuție a energiei electrice, stabilite în mod nediscriminatoriu, transparent și cu reflectare a costurilor, care contabilizează separat energia electrică livrată în rețeaua electrică și energia electrică consumată din rețeaua electrică, asigurându-se că acestea contribuie într-un mod adecvat și echilibrat la partajarea costurilor totale ale sistemului.

De menționat că, consumatorii activi poartă răspunderea financiară pentru dezechilibrele pe care le provoacă în sistemul de energie electrică. În acest sens, consumatorii activi acționează ca părți responsabile cu echilibrarea sau trebuie să își delege responsabilitatea de echilibrare unei părți responsabile cu echilibrarea.

- Consumatorii finali pot alege să devină membri ai comunităților de energie ale cetățenilor. Consumatorilor casnici ar trebui să li se permită participarea voluntară la inițiativele în domeniul energiei comunitare, precum și să renunțe la participare fără să își piardă accesul la rețeaua exploatată de inițiativa respectivă sau drepturile de consumatori.

Comunitățile de energie ale cetățenilor constituie un nou tip de entitate pe piața energiei electrice și trebuie să fie organizate sub forma unei persoanei juridice. Directiva 2019/944/CE nu obligă la alegerea unei anumite forme juridice pentru crearea comunităților de energie a cetățenilor, iar acestea pot fi asociații, cooperative, organizații non-profit sau întreprinderi mici și mijlocii, cu condiția ca entitatea respectivă să poată să exercite drepturi și să se supună unor obligații în nume propriu.

Comunităților de energie ale cetățenilor ar trebui să li se permită să își desfășoare activitatea pe piață în condiții de concurență echitabile, fără denaturarea concurenței, și ar trebui să le revină aceleași drepturi și obligații ca și celorlalte întreprinderi din domeniul energiei electrice, în mod nediscriminatoriu și proporțional. Drepturile și obligațiile ar trebui să se aplice în conformitate cu rolurile pe care și le asumă, cum ar fi rolurile de consumatori finali, producători, furnizori sau operatori ai sistemelor de distribuție.

Comunitățile de energie ale cetățenilor nu ar trebui să se confrunte cu restricții în materie de reglementare dacă aplică tehnologii ale informației și comunicațiilor existente sau viitoare pentru a

partaja energie electrică din active de producere în cadrul comunității de energie a cetățenilor, între membrii sau acționarii acesteia, pe baza principiilor pieței, de exemplu compensând componenta energetică a membrilor sau acționarilor care utilizează producția disponibilă în cadrul comunității, chiar și prin intermediul rețelei publice, cu condiția ca ambele puncte de contorizare să aparțină comunității. Partajarea energiei electrice le permite membrilor sau acționarilor să fie alimentați cu energie electrică de la centralele de producere din cadrul comunității, fără a fi în proximitatea fizică directă a instalației de producere sau în spatele unui singur punct de contorizare. În cazul în care energia electrică este partajată, partajarea nu ar trebui să influențeze perceperea tarifelor de rețea, a altor tipuri de tarife și a taxelor legate de fluxurile de energie electrică. Partajarea ar trebui să fie facilitată în conformitate cu obligațiile și cu intervalele corecte pentru echilibrare, contorizare și decontare.

Conform CEP, consumatorii finali joacă un rol esențial în obținerea flexibilității necesare pentru a adapta sistemul electroenergetic la producerea variabilă și distribuită de energie electrică din surse regenerabile. Progresul tehnologic înregistrat în ceea ce privește gestionarea rețelelor și producerea de energie electrică din surse regenerabile a deblocat multe oportunități pentru consumatori. Existența unei concurențe sănătoase pe piețele cu amănuntul este esențială pentru a asigura introducerea, în funcție de cerințele pieței, a unor servicii noi inovatoare care să răspundă nevoilor și abilităților în continuă schimbare ale consumatorilor, sporind totodată flexibilitatea sistemului. Prin abilitarea consumatorilor și prin faptul de a le oferi instrumentele necesare pentru a-și spori participarea pe piața de energie, inclusiv sub noi forme, se urmărește ca piața de energie electrică să aducă beneficii cetățenilor, iar obiectivele în materie de energie din surse regenerabile să fie atinse. În acest sens, pot fi menționate următoarele instrumente și măsuri menite să încurajeze participarea consumatorilor finali pe piață:

- *Consumul dispecerizabil:* Toți consumatorii ar trebui să poată beneficia de participarea directă la piață, în speță adaptându-și consumul în funcție de semnalele pieței, și să beneficieze în schimb de prețuri mai scăzute la energie electrică sau de alte stimulente financiare. Există șanse mari ca avantajele obținute prin această participare activă să sporească pe termen lung, atunci când consumatorii altfel pasivi vor conștientiza mai bine ce posibilități ar avea în calitate de clienți activi și când informațiile privind posibilitățile de participare activă devin mai ușor accesibile și mai bine cunoscute. Așadar, consumatorii ar trebui să poată participa la toate formele de consum dispecerizabil.

- *Implementarea contorizării inteligente:* Consumatorii ar trebui să poată beneficia pe deplin de introducerea sistemelor de contorizare inteligentă și, în cazul în care o astfel de introducere a fost evaluată negativ, ar trebui să poată opta pentru sisteme de contorizare inteligentă și de contracte de furnizare a energiei electrice cu prețuri dinamice. Astfel, consumatorii ar putea să își adapteze consumul în funcție de semnalele de preț în timp real care reflectă valoarea și costul energiei electrice sau ale transportului în diferite perioade, iar statele membre ar trebui să se asigure că expunerea consumatorilor la riscul asociat prețurilor angro rămâne la un nivel rezonabil.

- *Contract de furnizare la prețuri dinamice:* Consumatorii ar trebui să fie informați cu privire la beneficiile și la riscurile potențiale privind prețurile ale contractelor de furnizare a energiei electrice cu prețuri dinamice. Consumatori care nu doresc să participe în mod activ la piață nu trebuie să fie sancționați sau discriminați în careva mod. În schimb, aceștia ar trebui să le fie facilitată, în modul cel

mai potrivit pentru condițiile de pe piața de energie electrică, abilitatea de a lua decizii având cunoștință de opțiunile pe care le au la dispoziție.

Concomitent, CEP dezvoltă prevederile din Pachetul energetic III ce țin de dreptul la informare al consumatorilor finali cu privire la prețurile propuse de furnizorii de energie electrică ce activează pe piața cu amănuntul, precum și în ceea ce privește schimbarea furnizorului. Aceasta în special în contextul în care CEP introduce noi servicii pentru consumatorii finali, precum agregarea.

Instrumente de comparare: Există o serie de factori care împiedică consumatorii să acceseze și să înțeleagă diferitele surse de informații despre piață pe care le au la dispoziție, precum și să acționeze pe baza acestora. Ca atare, comparabilitatea ofertelor ar trebui îmbunătățită, iar obstacolele în calea schimbării furnizorului ar trebui minimizate cât mai mult posibil fără a limita inutil posibilitățile de alegere ale consumatorilor. Instrumentele de comparare, inclusiv paginile web, oferă consumatorilor finali mai mici un mijloc eficient de a evalua avantajele diverselor oferte de energie electrică disponibile pe piață. Astfel de instrumente duc la costuri de căutare a informațiilor mai mici, întrucât consumatorii finali nu mai trebuie să colecteze informații de la fiecare furnizor și prestator de servicii în parte. Astfel de instrumente pot asigura echilibrul corect între necesitatea ca informațiile să fie clare și concise și necesitatea ca acestea să fie complete și cuprinzătoare. În context, CEP obligă asigurarea accesului consumatorilor finali la cel puțin un instrument de comparare, iar informațiile prezentate trebuie să fie demne de încredere, imparțiale și transparente.

Schimbarea furnizorului: Este probabil ca perioadele mai scurte pentru schimbarea furnizorului să încurajeze consumatorii să caute contracte mai bune de energie electrică și să schimbe furnizorul. Astfel, în contextul dezvoltării și integrării tehnologiilor informaționale, CEP obligă că până în anul 2026, procesul tehnic de schimbare a furnizorului să poată fi finalizat în decurs de 24 de ore în orice zi lucrătoare.

Extinderea atribuțiilor și fortificarea rolului autorității de reglementare. Cooperarea regională
CEP reiterează necesitatea asigurării ca autoritățile de reglementare să poată lua decizii cu privire la toate aspectele relevante de reglementare, pentru a asigura funcționarea corespunzătoare a pieței de energie electrică, precum și să fie pe deplin independente față de orice alt interes public sau privat. Aceasta nu exclude controlul judiciar și exercitarea controlului parlamentar în conformitate cu dreptul constituțional al Statelor Membre.

Majoritatea atribuțiilor stabilite în sarcina autorității de reglementare conform Pachetului energetic 3 sunt prevăzute și în CEP. Suplimentar, însă Directiva 2019/944/CE stabilește obiectivele generale de care trebuie să țină cont autoritatea de reglementare la exercitarea atribuțiilor sale. Acestea sunt:

- a) promovarea, în strânsă cooperare cu autoritățile de reglementare ale altor Părți Contractante ale Comunității Energetice, Secretariatul Comunității Energetice și Comitetul de Reglementare al Comunității Energetice, o piață internă a energiei electrice competitive, flexibilă, sigură și durabilă din punct de vedere al mediului în cadrul Comunității Energetice și o deschidere efectivă a pieței pentru toți consumatorii și furnizorii din Comunitatea Energetică, precum și asigurarea condițiilor adecvate pentru funcționarea eficientă și fiabilă a rețelelor electrice, ținând cont de obiectivele pe termen lung;
- b) dezvoltarea piețelor regionale transfrontaliere competitive și funcționale în cadrul Comunității Energetice, în vederea realizării obiectivelor menționate la lit. a);

- c) eliminarea restricțiilor privind cu energie electrică între Părțile Contractante ale Comunității Energetice, inclusiv dezvoltarea capacităților de transport transfrontalier corespunzătoare pentru a satisface cererea și pentru consolidarea integrării piețelor energiei electrice, care ar facilita fluxurile de energie electrică în Comunitatea Energetică;
- d) contribuirea la realizarea, în cel mai eficient mod din punct de vedere al costurilor, a dezvoltării unor sisteme nediscriminatorii sigure, fiabile și eficiente, orientate către consumatori, precum și promovarea caracterului adecvat al sistemului și, în conformitate cu obiectivele generale ale politicii energetice, a eficienței energetice, precum și integrării producerii la scară mică sau largă de energie electrică din surse regenerabile și a producerii distribuite atât în rețelele de transport electric, cât și în rețelele de distribuție, inclusiv facilitarea funcționării acestora în raport cu alte rețele energetice de gaze naturale sau energie termică;
- e) facilitarea accesului la rețea pentru noile capacități de producere și instalații de stocare a energiei, în special prin eliminarea barierelor care ar putea împiedica accesul noilor intrați pe piață și al energiei electrice din surse regenerabile;
- f) garantarea acordării de stimulente corespunzătoare operatorilor de sistem și utilizatorilor de sistem, atât pe termen scurt, cât și pe termen lung, pentru a crește eficiența, în special eficiența energetică, în ceea ce privește performanța sistemului și pentru a stimula integrarea pieței;
- g) garantarea unor avantaje pentru consumatori de pe urma funcționării eficiente a piețelor energiei electrice, promovarea concurenței efective și suportul la asigurarea unui nivel ridicat de protecție a consumatorilor în strânsă cooperare cu autoritățile pentru protecția consumatorilor competente;
- h) sprijinirea atingerii unor standarde înalte pentru serviciul universal și pentru serviciul public în domeniul furnizării energiei electrice, contribuind la protecția consumatorilor vulnerabili și la compatibilitatea proceselor de schimb de date necesare pentru migrarea consumatorilor.

Totodată, CEP introduce o serie de atribuții noi în competența autorității de reglementare, inclusiv atribuții ce țin de:

- stabilirea și revizuirea zonelor de ofertare;
- alocarea capacităților;
- cuplarea pieței pentru ziua următoare și a pieței intrazilnice;
- funcționarea pieței de echilibrare și a pieței serviciilor de sistem;
- asigurarea securității aprovizionării cu energie electrică și evaluarea adecvării resurselor;
- implementarea sistemelor de contorizare inteligentă și gestionarea datelor;
- abilitarea și protecția consumatorilor finali.

Pentru a asigura implementarea codurilor rețelelor electrice și a orientările-cadru, autoritatea de reglementare urmează să coopereze strâns cu autoritățile de reglementare relevante inclusiv în legătură cu aprobarea termenelor, condițiilor și a metodologiilor prevăzute de codurile și orientările-cadru respective.

În contextul, transpunerii în legislația națională a Regulamentului UE nr. 2019/942/CE de instituire a ACER, autoritatea de reglementare urmează să coopereze cu ACER, precum și să asigure executarea deciziilor acesteia, iar proiectul de lege cu privire la energia electrică detaliază aspectele aferente funcțiilor și competențelor ANRE în contextul cadrului normativ UE ce se propune a fi transpus în legislația națională.

5. Fundamentarea economico-financiară
Aprobarea proiectului va necesita eventuale cheltuieli financiare și alocarea mijloacelor financiare suplimentare de la bugetul de stat, în contextul necesității consolidării capacităților instituționale ale organului central de specialitate al administrației publice în domeniul energiei (Ministerul Energiei) și ANRE ca urmare a necesității asigurării implementării proiectului de lege. Însă, cuantificarea costurilor necesare în acest sens, se va realiza la o etapă ulterioară, în contextul promovării modificărilor aferente modului de organizare și funcționare a respectivelor autorități. Subsidiar, remarcăm că costurile aferente implementării prevederilor proiectului legii cu privire la energia electrică vor impacta preponderent operatorul sistemului de transport și operatorii sistemelor de distribuție, urmare a instituirii de cerințe noi în raport cu aceștia. În acest sens, evocăm că a fost elaborată analiza impactului la proiectul de lege, care detaliază aceste aspecte.
6. Modul de încorporare a actului în cadrul normativ în vigoare
Pentru asigurarea implementării corespunzătoare a proiectului de lege sunt necesare modificări ale cadrului normativ, în partea ce ține de asigurarea elaborării/modificării cadrului normativ subsidiar. În context, proiectul de lege, stabilește punerea în sarcina Guvernului, respectiv a Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică ca în termen de 12 luni de la intrarea în vigoare a legii, să aducă actele normative în conformitate cu prezenta lege și să elaboreze acte normative necesare pentru implementarea dispozițiilor legii.
7. Avizarea și consultarea publică a proiectului
Proiectul va fi supus procedurii de examinare și avizare în conformitate cu prevederile Legii nr.100/2017 privind actele normative. În scopul respectării prevederilor Legii nr.239/2008 privind transparența în procesul decizional, proiectul a fost publicat și poate fi accesat pe site-ul web oficial al Ministerului Energiei (compartimentul „<i>Transparența</i>”, directoriul <i>Transparență decizională</i>”) și pe portalul guvernamental particip.gov.md.
8. Constatările expertizei anticorupție
Proiectul va fi supus expertizei anticorupție, conform art. 35 din Legea nr.100/2017 cu privire la actele normative, iar rezultatele examinării acesteia vor fi incluse în sinteza obiecțiilor și propunerilor la proiect.
9. Constatările expertizei de compatibilitate
Proiectul de lege cu privire la energia electrică, întrucât conține norme privind armonizarea legislației naționale cu legislația Uniunii Europene, urmează a fi supus expertizei de compatibilitate cu legislația Uniunii Europene de către Centrul de Armonizare a Legislației.
10. Constatările expertizei juridice
Proiectul urmează a fi supus expertizei juridice, conform art.37 din Legea nr.100/2017 cu privire la actele normative, iar rezultatele examinării acesteia vor fi reflectate în sinteza obiecțiilor și propunerilor la proiect.
11. Constatările altor expertize

Proiectul conține unele prevederi care pot fi tratate ca având impact asupra activității de întreprinzător, în contextul Legii nr. 235/2006 cu privire la principiile de bază de reglementare a activității de întreprinzător.

În acest sens, a fost elaborată Analiza de impact la proiectul de lege, în conformitate cu cerințele Metodologiei de analiză a impactului în procesul de fundamentare a proiectelor de acte normative, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 23/2019, care asigură reflectarea prevederilor cu impact ale proiectului de lege.

Totodată, remarcăm că Analiza impactului la proiectul de lege urmează a fost remisă spre expertizare de către Grupul de lucru al Comisiei de stat pentru reglementarea activității de întreprinzător. Analiza impactului a fost examinată în ședința Grupului de lucru din 2 iulie 2024, fiind susținută condiționat.

Subsidiar, reliefăm că pe termen mediu și lung, conformarea la cerințele stabilite prin cadrul normativ în domeniul energiei electrice va aduce numeroase beneficii pentru sectorul electroenergetic, care va deveni unul mai durabil, sigur și eficient, precum și beneficii pentru participanții la piața energiei electrice, pentru consumatorii finali și pentru mediu.

De asemenea, menționăm că proiectul nu cade sub incidența altor expertize necesare a fi efectuate în condițiile Legii nr.100/2017.

Secretar de Stat

Constantin BOROSAN